

Sygn. akt I ACa 389/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Ewa Solecka (spr.) SO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. J. (1), E. J. i S. P.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 10 lutego 2016 r., sygn. akt I C 621/15,

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1/ o tyle, że zasądzoną nim na rzecz powódki E. J. kwotę obniża do 54 000 (pięćdziesięciu czterech tysięcy) złotych, zaś w pozostałej części powództwo E. J. oddala;

b) w punkcie 3/ w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powódki S. P. 34 000 (trzydzieści cztery tysiące) złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 20 grudnia 2013 roku do 31 grudnia 2015 roku i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 roku, zaś w pozostałej części powództwo S. P. oddala;

c) w punkcie 5/ w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda A. J. (1) 34 000 (trzydzieści cztery tysiące) złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 20 grudnia 2013 roku do 31 grudnia 2015 roku i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 roku, zaś w pozostałej części powództwo A. J. (1) oddala;

d) w punkcie 7/ o tyle, że kwoty podlegające pobraniu od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa obniża:

- do 3 140 (trzech tysięcy stu czterdziestu) złotych z tytułu zwrotu kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniona była powódka E. J.,
- do 1 924 (tysiąca dziewięciuset dwudziestu czterech) złotych z tytułu zwrotu kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniona była powódka S. P.,
- do 1 924 (tysiąca dziewięciuset dwudziestu czterech) złotych z tytułu zwrotu kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniony był powód A. J. (1),

e) w punkcie 2/ o tyle, że zasądzoną od pozwanego na rzecz powódki kwotę obniża do 2 400 (dwóch tysięcy czterystu) złotych;

2) oddala apelację w pozostałej części;

3) zasądza na rzecz pozwanego z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego:

- od powódki E. J. 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych,
- od powódki S. P. 1 500 (tysiąc pięćset) złotych,
- od powoda A. J. (1) 1 500 (tysiąc pięćset) złotych.

SSO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska	SSA Piotr Wójtowicz	SSA Ewa Solecka

IACa 389/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach:

1 / zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki E. J. kwotę 84.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 20 grudnia 2013r. do 31 grudnia 2015r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty,

2/ zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki E. J. kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

3/ zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki S. P. kwotę 64.000 zł wraz z następującymi odsetkami:

- od kwoty 44.000 zł z odsetkami ustawowymi od 20 grudnia 2013r. do 31 grudnia 2015r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 20.000 zł z odsetkami ustawowymi od 4 września 2015r. do 31 grudnia 2015r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016r do dnia zapłaty,

4/ w pozostałym zakresie powództwo S. P. oddalił,

5/zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda A. J. (1) kwotę 64.000 zł wraz z następującymi odsetkami:

- od kwoty 44.000 zł z odsetkami ustawowymi od 20 grudnia 2013r. do 31 grudnia 2015r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 20.000 zł z odsetkami ustawowymi od 4 września 2015r. do 31 grudnia 2015r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty,

6/ w pozostałym zakresie powództwo A. J. (1) oddalił ,

7/ nakazał pobranie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach kwot:

- 4.907, 60 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniona była powódka E. J. ,

- 3.563,90 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniona była powódka S. P. ,

- 3.563,90 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniony był powód A. J. (1),

8/ odstąpił od obciążenia powodów S. P. i A. J. (1) pozostałą częścią kosztów sądowych, od uiszczenia których byli zwolnieni.

Rozstrzygnięcie powyższe Sąd oparł na następujących ustaleniach i zważeniach:

W dniu (...) doszło do wypadku komunikacyjnego, w wyniku którego śmierć poniósł A. J. (2) - mąż powódki E. J. i ojciec powodów S. P. i A. J. (1) . Sprawcą wypadku łączyła z pozwanym umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych i na tej podstawie pozwany ponosi odpowiedzialność za skutki wypadku. Pozwany co do zasady uznał swoją odpowiedzialność cywilną za skutki wypadku i wypłacił powodom następujące świadczenia :

- E. J. kwotę 40 200zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, 16 000zł z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych i 4880zł tytułem odszkodowania za koszty pogrzebu ,

- S. P. kwotę 15 000zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej i 16 000zł z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych,

- A. J. (1) kwotę 25 000zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej i 16 000zł z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych.

Powodowie pismami przesłanymi pozwanemu dnia 12 listopada 2013r zgłosili szkodę. Tytułem zadośćuczynienia domagali się: E. J. 100.000 zł, S. P. 60.000 zł, A. J. (1) 60.000zł.

Powódka E. J. w chwili śmierci męża A. J. (2) miała 39 lat , mieli za sobą 20 letni staż małżeński . Zamieszkiwała wspólnie z mężem i dwójką dzieci - synem A. i córką S. , która wówczas była już mężatką ale nadal mieszkała u rodziców. Wszyscy tworzyli szczęśliwą kochającą się rodzinę. Powódka bardzo ciężko przeżyła śmierć męża, brała środki uspokajające, zrezygnowała kontaktów towarzyskich . Kulturuje pamięć o zmarłym mężu. Na skutek wypadku, w którym zginął mąż powódki E. J. doznała ona dekompensacji stanu psychicznego w postaci zaburzeń adaptacyjnych i przedłużającej się reakcji żałoby. To właśnie trauma związana ze śmiercią męża była czynnikiem wyzwalającym u powódki rozstrój zdrowia psychicznego, gdyż przed wypadkiem powódka funkcjonowała adekwatnie i nie odczuwała żadnych dolegliwości psychofizycznych. Stopień dolegliwości psychicznych u powódki, mimo upływu czasu jest nadal znaczny i zaburza w sposób istotny funkcjonowanie powódki w życiu codziennym i wypełnianie ról społecznych . Powódka wymaga podjęcia intensywnej i długoterminowej psychoterapii.

Powódka S. P. w chwili śmierci jej ojca miała 20 lat , była już mężatką . Jej mąż w dacie wypadku był w wojsku , a ona nadal mieszkała w domu rodzinnym . Przed śmiercią ojca powódka chętnie spędzała z nim czas - razem wyjeżdżali w

góry , jeździli na rowerach. Powódka bardzo przeżywała to, iż ojca nie było przy niej w ważnych momentach jej życia - np. na ślubie kościelnym, czy w chwili narodzin jej dziecka . Powódka kultywuje pamięć o ojcu. Śmierć ojca, z którym powódka S. P. była silnie związana emocjonalnie była dla niej traumą. Bezpośrednio po niej ujawniła przemijającą ostrą reakcję na stres – tj typowe symptomy związane z żałobą przeżywaną po utracie osoby bliskiej. Aktualnie nie występują u powódki żadne istotne następstwa psychologiczne związane ze śmiercią ojca. Nie wymagała i nie wymaga leczenia psychiatrycznego czy psychoterapii . Powódka zaadoptowała się do straty i zamknęła żałobę .

Powód A. J. (1) w chwili śmierci jej ojca miał 19 lat, był uczniem szkoły zawodowej. Był silnie związany z ojcem, który zapewniał mu wsparcie i finansowe i emocjonalne. Z osobą ojca wiązał także swoje plany na przyszłość – planowali wspólnie otworzyć warsztat samochodowy. Powód kultywuje pamięć o ojcu. Śmierć ojca, z którym powód A. J. (1) był silnie związany emocjonalnie była dla niego szokiem . Bezpośrednio po tym zdarzeniu powód był w zaprzeczeniu , ujawnił przemijającą ostrą reakcję na stres – tj typowe symptomy związane z przeżywaną żałobą po utracie osoby bliskiej. Aktualnie nie występują u powoda żadne istotne następstwa psychologiczne związane ze śmiercią ojca . Nie wymagał i nie wymaga leczenia psychiatrycznego czy psychoterapii . Powód zaadoptował się do straty i zamknął żałobę .

W oparciu o powyższe, Sąd Okręgowy wskazał jako podstawę prawną roszczenia powodów art. 448 kc w zw. z art. 24 kc, z uwagi na stan prawny obowiązujący w dacie zaistnienia wypadku. W ocenie Sądu w odniesieniu do każdego z powodów zostało naruszone prawo do życia w rodzinie, które na skutek śmierci A. J. (2) zostało poddane daleko idącej i nieodwracalnej dekompozycji, a to uzasadnia prawo do żądania zadośćuczynienia na podstawie przywołanych przepisów.

Sąd Okręgowy uznał, iż w odniesieniu do powódki E. J. odpowiednim zadośćuczynieniem za krzywdę jest kwota 100.000 zł. Wobec faktu ,iż wypłacona została kwota 16.000 zł Sąd przyjął, iż żądanie pozwu w całości jest zasadne. Sąd uwzględnił fakt, iż powódkę tę ze zmarłym mężem łączył długi - 20 letni staż małżeński, jednocześnie mimo takiego małżeńskiego stażu, w dacie śmierci męża powódka była osobą stosunkowo młodą i to tragiczne zdarzenie zniweczyło plany powódki na dalszą wspólną przyszłość. Jak wynika z opinii biegłych psychiatry i psychologa śmierć A. J. (2) wywołała daleko idące skutki z zakresie zdrowia psychicznego E. J.. Mimo upływu czasu powódka nadal wymaga terapii , przy czym biegli ocenili, iż będzie ona długotrwała . Stwierdzili także , iż powódka nigdy nie wróci do takiego stanu emocjonalnego, jaki prezentowała przed śmiercią męża.

Oceniając istotne dla rozmiaru krzywdy skutki wypadku dla powódki S. P. Sąd Okręgowy uznał, iż kwotą odpowiednią jako zadośćuczynienie dla niej jest kwota 80.000zł. Wobec faktu , iż wypłacone zostało 16.000 zł, powództwo zostało uwzględnione do kwoty 64.000 zł, zaś roszczenie dalej idące Sąd oddalił jako nieuzasadnione. Sąd zważył, że w dacie śmierci ojca powódka S. P. miała 20 lat stała u progu dorosłego życia i takich wydarzeń (planowała ślub kościelny),w których obecność i wsparcie emocjonalne mają szczególne znaczenie. Jak ustalili biegli i jak wynika z pozostałego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, powódka była silnie emocjonalnie związana z ojcem. Fakt , że w dacie wypadku nadal mieszkała w domu rodzinnym, z pewnością potęgował rozmiar odczuwanej krzywdy. Dodatkowym obciążeniem dla powódki był fakt, że mimo młodego wieku musiała udzielić wsparcia swojej matce, dla której ta sytuacja była wyjątkowo traumatycznym przeżyciem. Miarkując wysokość zadośćuczynienia należnego powódce S. P. Sąd wskazał jednak, że po przeżyciu żałoby zamknęła on ten okres i zaadoptowała się do straty , która ją dotknęła. Założyła rodzinę .

Oceniając istotne dla rozmiaru krzywdy skutki wypadku dla powoda A. J. (1) uwzględnił następujące okoliczności : W dacie śmierci ojca powód A. J. (1) miał zaledwie 19 lat, a wraz ze śmiercią ojca utracił osobę, z którą był szczególnie mocno związany emocjonalnie i na której wsparcie mógł liczyć wchodząc w dorosłe życie. Powód nadal mieszkał w domu rodzinnym . Więź z ojcem wzmacniał fakt , iż powód dzielił z nim wspólne pasje, często razem spędzali czas. Miarkując wysokość zadośćuczynienia należnego powodowi należało zdaniem Sądu Okręgowego uwzględnić to, że po przeżyciu żałoby zamknął on ten okres i zaadoptował się do straty , która go dotknęła . Mając powyższe na uwadze Sąd uznał, iż kwotą odpowiednią jako zadośćuczynienie dla powoda A. J. (1) jest 80.000zł . Wobec faktu, iż wypłacone

zostało 16.000zł , powództwo zostało uwzględnione do kwoty 64 000zł, zaś roszczenie dalej idące Sąd oddalił jako nieuzasadnione .

Sąd Okręgowy podzielił wskazane uzasadnieniu pozwu stanowiska powodów odnośnie wymagalności dochodzonych przez nich roszczeń, wskazując na treść art. 455 k.c., art. 481 § 1 kc oraz art. 817 § 1 kc . Zasądzając odsetki Sąd uwzględnił z urzędu zmianę przepisów prawa materialnego, jaka weszła w życie z dniem 1 stycznia 2016r . Ustawą z dnia 9 października 2015r o zmianie ustawy o transakcjach handlowych , ustawy – kodeks cywilny oraz niektórych ustaw (D.U. z 9 listopada 2015r) zmieniono art. 481 § 2 kc.

O kosztach procesu w odniesieniu do powódki E. J. orzeczono w punkcie 2 wyroku zgodnie z art 98 kpc. Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach poniesionych przez powodów S. P. i A. J. (1) był art. 100 kpc. W wyroku Sąd nie zawarł rozstrzygnięcia co do kosztów procesu poniesionych przez strony w związku z powództwami S. P. i A. J. (1). O kosztach tych orzeczono w odrębnym postanowieniu wydanym zgodnie z art. 108¹ kpc.

Pozwany wniósł apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w części, punktach 1,3 i 5 powyżej kwot:

-54.000 zł w przypadku powódki E. J. (pkt 1 wyroku), tj. w kwocie 30.000 zł,

-24.000 zł w przypadku powódki S. P. (pkt 3 wyroku), tj. w kwocie 40.000 zł,

-24.000 zł w przypadku powoda A. J. (1) (pkt 5 wyroku), tj. w kwocie 40.000 zł zarzucając:

1/ naruszenie prawa materialnego w szczególności art. 448 K.c. w związku z art. 24 K.c. przez niewłaściwe ich zastosowanie,

2/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I Instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, tj. obrazę art. 6, art. 361 § 1, i art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22.05.2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, BUK i UFG oraz prawa procesowego art. 213 § 1 i art. 228

§ 1 k.p.c., art. 231 k.p.c., art. 232 k.p.c. art. 233 § 1 i 2 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c., art. 328 §

2 k.p.c. w związku z art. 316 k.p.c., poprzez:

- przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędne przyjęcie, że materiał dowodowy wskazuje na zasadność zasądzenia na rzecz powodów zadośćuczynienia w kwotach: 84.000,00 zł na rzecz E. J., i po 64.000,00 zł na rzecz S. P. i A. J. (1)

z ustawowymi odsetkami;

- przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędne przyjęcie, że zasądzenie na rzecz powodów zadośćuczynienia w powyższych kwotach wraz z odsetkami jest kwotą odpowiednią i nie stanowi wygórowanych żądań na tle przeciętnej sytuacji finansowej społeczeństwa;

Mając powyższe na względzie pozwany wniósł:

o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w punktach 1, 3 i 5 wyroku w części powyżej:

- kwoty 54.000 zł, tj. w kwocie 30.000 zł w pkt 1 wyroku,
- kwoty 24.000 zł, tj. w kwocie 40.000 zł w pkt 3 wyroku,
- kwoty 24.000 zł, tj. w kwocie 40.000 zł w pkt 5 wyroku wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania za I i II instancję,

ewentualnie:

2. o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z uwzględnieniem kosztów postępowania za II instancję.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja była częściowo zasadna.

Na wstępie stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy poczynił w sprawie obszerne i szczegółowe ustalenia faktyczne. Nie były one kwestionowane przez pozwanego, a Sąd Apelacyjny je podziela i przyjmuje za własne, czyniąc podstawą dalszych rozważań.

Skarżący zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie art.448 kc w zw. z art. 24 kc polegające na zawyżeniu wysokości zadośćuczynień zasądzonych na rzecz każdego z powodów. W pewnym zakresie twierdzenie to zasługiwało na podzielenie.

O wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę decyduje Sąd po szczegółowym zbadaniu wszelkich okoliczności sprawy. Sprawy takie mają charakter ocenny, a przepisy kodeksu cywilnego nie zawierają żadnych kryteriów jakie należy uwzględniać przy ustalaniu jego wysokości. Dlatego przy ustaleniu zadośćuczynienia nie stosuje się automatyzmu, a każda krzywda jest oceniana przez pryzmat konkretnych okoliczności sprawy (vide – wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 22.11.2012 r., I ACa 558/12,LEX nr 1240010). Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, zarzut niewłaściwego określenia wysokości zadośćuczynienia może być uwzględniony przez sąd odwoławczy tylko wtedy, gdy nie zostały wzięte pod uwagę wszystkie istotne kryteria wpływające na tę postać kompensaty (vide- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 536/98, nie opubl.; wyrok z dnia 26 lipca 2001 r., II CKN 889/00, nie opubl.). Uwzględnienie omawianego zarzutu mogłoby nastąpić także wówczas, gdyby sąd uczynił jedno z wielu kryteriów decydujących o wysokości zadośćuczynienia elementem dominującym i przede wszystkim w oparciu o nie określił wysokość takiego zadośćuczynienia (vide-wyrok Sądu Najwyższego z 26 września 2002 r., III CKN 1037/00, LEX nr 56905). Oceniając wysokość przyjętej sumy zadośćuczynienia, jako "odpowiedniej", sąd korzysta z daleko idącej swobody, niemniej jednak nie może to być suma rażąco odbiegająca od zasądzanych w analogicznych przypadkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2000 r., II CKN 1119/98, LEX nr 50884). Natomiast korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądzonych zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, czyli albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, LEX nr 146356, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 września 2012 r., I ACa 607/12, LEX nr 1223370).

Sąd pierwszej instancji przyjął, że całe świadczenie z tytułu zadośćuczynienia należne E. J. powinno wynieść 100.000 zł, a należne S. P. i A. J. (1) - po 80.000 zł. Kwoty zasądzone zaskarżonym wyrokiem stanowiły tylko matematyczny wynik odjęcia od tak określonych przez Sąd zadośćuczynień sum już wypłaconych powodom przez pozwanego. Z wniosków apelacji wynika, iż w przekonaniu skarżącego prawidłowym byłoby ustalenie zadośćuczynienia dla E. J. w kwocie 70.000 zł (co pomniejszone o 16.000 zł prowadziłoby do zasądzenia sumy 54.000 zł) oraz zadośćuczynień na rzecz S. P. i A. J. (1) w kwotach po 40.000 zł (co pomniejszone o 16.000 zł prowadziłoby do zasądzenia sum po 24.000 zł dla każdego z nich). Zgodzić się należało ze skarżącym, że określone odpowiednio na 100.000 zł i 80.000 zł sumy zadośćuczynień były niewspółmiernie zawyżone, jednakże nie w takim zakresie, jak twierdził pozwany.

Podkreślić trzeba zdecydowanie, iż niemożliwym jest ściśle ustalenie zadośćuczynienia ze względu na istotę szkody jaką jest cierpienie wywołane śmiercią osoby bliskiej. Tego rodzaju krzywdy nie sposób precyzyjnie odnieść do jakiegokolwiek wartości ujętej w pieniądzu. Jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy w oparciu o materiał dowodowy sprawy, powodowie stanowili ze zmarłym A. J. (2) dobrą, kochającą się rodzinę. Nie budzi wątpliwości, że tragiczna i

przedwczesna śmierć męża i ojca była dla wszystkich powodów wielką traumą. Z opinii biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii, którzy wydali w sprawie opinie dotyczące powodów wynika jednak, że zarówno S. P., jak i jej brat A. J. (1) po przebyciu ostrej reakcji stresowej typowej dla przeżywania żałoby po utracie osoby bliskiej, która jednak nie wymagała leczenia psychiatrycznego czy psychoterapii, zaadoptowali się do związanej z tym sytuacji, zamknęli żałobę po ojcu i nie doznali z powodu jego odejścia trwałego uszczerbku na zdrowiu psychicznym. Nadal odczuwają tęsknotę za zmarłym, wspominają go i celebrują pamięć o nim, jednakże w ocenie biegłych są to odczucia naturalne, niezbędne do budowania tożsamości rodzinnej. Zauważyć także należy, że powodowie S. P. i A. J. (1) doznali krzywdy wywołanej śmiercią ojca w chwili, gdy wkraczali już w dorosłe życie. S. P. była nawet mężatką, zamykała więc pierwszy rozdział życia, spędzony z rodzicami i organizowała rozdział następny - wspólnego pożycia z mężem, tworzenia własnej rodziny. Obecnie mieszka z mężem i pięcioletnią córką. A. J. (1) wprowadził jeszcze się uczył, był jednak pełnoletni. On także niedługo po śmierci ojca założył rodzinę; ma obecnie dwóch synów, z których starszy ma siedem lat. Odejście rodzica, zwłaszcza w wyniku wypadku, to źródło ogromnego cierpienia dla osoby w każdym wieku. Zasady doświadczenia życiowego wskazują jednak, że - generalnie - stopień takiej krzywdy jest większy gdy dotyka dziecka jeszcze niesamodzielnego, przez to bardzo zintegrowanego emocjonalnie z utraconym rodzicem, nie w pełni ukształtowanego osobowościowo, jednostki, która nie wykształciła w sobie jeszcze odporności psychicznej i zasobów intelektualnych pomagających uporać się z tego rodzaju traumą. Powodowie S. P. i A. J. (1) byli w chwili śmierci A. J. (2) w innej sytuacji życiowej - byli już dorosłymi ludźmi, stojącymi u progu samodzielnego życia. Nie można także pominąć tej okoliczności, jaką jest upływ wielu lat od śmierci ojca powodów; upływ czasu w naturalny sposób łagodzi ból i poczucie krzywdy, choć oczywiście nie niweluje go całkowicie.

Dlatego też uznać należało, że wysokość zadośćuczynienia dla S. P. i A. J. (1) określona została przez Sąd pierwszej instancji w sposób zawyżony, w stopniu uzasadniającym zmianę apelacyjną zaskarżonego orzeczenia. Skarżący nie miał jednak racji twierdząc, że przedmiotowe świadczenia powinny wynieść w całości nie więcej niż po 40.000 zł na rzecz każdego z dzieci A. J. (2). W ocenie Sądu Apelacyjnego, adekwatnymi będą w tym przypadku sumy po 50.000 zł. Po odliczeniu kwot po 16.000 zł już wypłaconych wymienionym dwojgu powodom, zasądzeniu podlegały zatem na rzecz każdego z nich sumy w wysokości po 34.000 zł. Zaznaczyć należy, że przyjęta przez Sąd Apelacyjny suma całego należnego zadośćuczynienia w wysokości 50.000 zł należna tak powodce S. P., jak i powodowi A. J. (1) nie odbiega od przeciętnie ustalonej na mocy art.448 kc w zw. z art. 24 kc na rzecz osób dorosłych w związku ze śmiercią rodzica, także w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach i sądach okręgu mu podlegającego.

Co do powódki E. J., stwierdzić należy, że na skutek śmierci męża doznała ona znacznej zmiany sytuacji życiowej, gdyż utraciła wieloletniego partnera. Badający tę powódkę biegli stwierdzili, iż tragiczna utrata męża wywołała u niej rozstrój zdrowia psychicznego. Inaczej niż jej dzieci, E. J. nadal doznaje dolegliwości psychicznych, które zaburzają jej funkcjonowanie w życiu codziennym. Słusznie zatem Sąd Okręgowy uznał, że zadośćuczynienie należne E. J. powinno być wyższe, niż te, które należą się pozostałym powodom. Jednakże wysokość i tego świadczenia określona została przez Sąd pierwszej instancji w sposób zawyżony. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, odpowiednim w rozumieniu art.448 kc będzie zadośćuczynienie pieniężne w wysokości 70.000 zł. Podobnie jak w przypadku pozostałych powodów, także w stosunku do E. J. upływ długiego czasu dziewięciu lat, jakie upłynęły od śmierci męża winien być wzięty pod uwagę jako czynnik obniżający stopniowo coraz bardziej poziom jej cierpienia. Biegli wskazali, że powódka ta powinna podjąć psychoterapię, aby osiągnąć stan pogodzenia się ze śmiercią męża i nauczyć się żyć bez niego. Wynika z tego, że E. J. ma możliwość odzyskania zadowalającego stanu psychicznego, pozwalającego jej na prawidłowe funkcjonowanie w życiu, a także to, że wcześniejsze skorzystanie przez nią z terapii mogłoby skrócić okres tej psychicznej rekonwalescencji. Mimo zmian w sytuacji ekonomicznej kraju, wysokość przyznawanych świadczeń nie może też w sposób dowolny abstrahować od przeciętnych warunków życia i poziomu zamożności społeczeństwa (choć zdecydowanie zaznaczyć należy, iż jest to tylko pomocnicze kryterium oceny).

Z przedstawionych względów, Sąd Apelacyjny zdecydował o dokonaniu częściowej zmiany zaskarżonego wyroku w przez obniżenie zasądzonych tam kwot z tytułu zadośćuczynień na rzecz powodów. Znalazło to wyraz w punkcie 1) a), b) i c) sentencji. Prowadziło to także do zmiany rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji w zakresie kosztów procesu. Powódka E. J. wygrywa bowiem ostatecznie w 64%. Wskazać przy tym należy, że orzeczenia o kosztach

procesu zawarte w postanowieniu Sądu Okręgowego z dnia 1 marca 2016 r., dotyczące powodów S. P. i A. J. (1) nie zostały zaskarżone i jako prawomocne są obowiązujące. Nawiasem tylko wskazać należy, że postanowienie to nie miało należytej podstawy prawnej; nie dotyczyło ono kosztów sądowych, o których sąd może orzec na podstawie art.108¹ kpc, natomiast brak w wyroku rozstrzygnięcia co do zwrotu kosztów procesu pomiędzy stronami nie może być uzupełniony z urzędu, a wniosek w trybie art. 351 § 1 kpc nie został złożony przez żadną ze stron. Gdy chodzi o część kosztów sądowych podlegających pobraniu od pozwanego w proporcji do zakresu uwzględnionego roszczenia, wskazać należy, co następuje: poniesione przez Skarb Państwa koszty sądowe wyniosły w odniesieniu do E. J. 4.906,60 zł (4.200 zł wpis od pozwu + wynagrodzenie biegłych 474,70 zł i 231,90 zł), zaś w odniesieniu do pozostałych powodów po 4.750,90 zł (4.200 zł wpis od pozwu + wynagrodzenie biegłych 319zł i 231,90 zł). Roszczenie E. J. uwzględnione zostało w 64%, a roszczenie każdego z pozostałych powodów w 40,5%. Uzasadniało to rozstrzygnięcia jak w punkcie 1) d) i e).

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 1) sentencji na mocy art.386§ 1 kpc, w punkcie 2) oddalając apelację w pozostałej części jako bezzasadną na podstawie art. 385 kpc. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w punkcie 3) zgodnie z art.100 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc oraz §2 pkt. 5 w zw. z § 10 ust.1 pkt.2: rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015r., poz.1804) i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.z 2015 r., poz.1800). W stosunku do powódki E. J. apelacja została uwzględniona w całości. Powódka ta winna była zatem zwrócić pozwanemu całość kosztów związanych z tą częścią apelacji. Były to: opłata apelacyjna - 1.500 zł i wynagrodzenie pełnomocnika - 1.200 zł (3.600:3). Apelacje w stosunku do pozostałych powodów uwzględnione zostały w zakresie po 75%. Opłaty uiszczone od każdej z tych apelacji wyniosły po 2.000 zł. Wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego w zakresie apelacji dotyczącej S. P. to 1.200 zł i w zakresie apelacji dotyczącej A. J. (1) to 1.200 zł. Koszty apelacyjne powódki S. P. wyniosły 3.600 zł (wynagrodzenie adwokata). Całość kosztów apelacyjnych pozwanego i S. P. to kwota 6.800 zł (1.200+ 3.600+ 2000). Koszty apelacyjne powoda A. J. (1) wyniosły 3.600 zł (wynagrodzenie adwokata). Całość kosztów apelacyjnych pozwanego i A. J. (1) to kwota 6.800 zł (1.200+ 3.600+ 2000). W związku z przegraniem każdej z tych apelacji w 25% pozwany powinien ponieść 25% wskazanych kosztów, czyli po 1.700 zł w każdym przypadku (6.800 x 25%), ponieważ zaś jego koszty wyniosły 3.200 zł, powodowie S. P. i A. J. (1) zobowiązani są zwrócić pozwanemu różnicę, czyli po 1.500 zł każde z nich.

SSO Aneta Pieczyrak-Pisulińska SSA Piotr Wójtowicz SSA Ewa Solecka